

SREDNJA ŠOLA JOSIPA JURČIČA

IVANČNA GORICA

PETER
ILJIČ
ČAJKOVSKI

(1840 – 1893)

KAZALO:

1. UVOD	3
1.1 Zakaj prav Čajkovski?.....	3
1.2 Seminarska naloga (vsebina).....	3
2. PETER ILJIČ ČAJKOVSKI	3
2.1 Skladatelj življenjepis.....	3
2.1.1 Življenjepis pred večjimi glasbenimi stvarjenji.....	3
2.1.2 Življenjepis med ustvarjanjem glasbenih del.....	4
2.2 Skladateljeva dela.....	6
2.2.1 Simfonije.....	6
2.2.2 Baleti.....	6
2.2.3 Opere.....	6
2.2.4 Koncerti.....	7
2.2.5 Druga dela.....	7
3. ZAKLJUČEK	8
3.1 Moje ugotovitve, mnenje.....	8
4. LITERATURA	8

1. UVOD

1.1 ZAKAJ PRAV ČAJKOVSKI?

Peter Iljič Čajkovski je eden izmed skladateljev, katerega delo smo poslušali pri pouku glasbe; Hrestač: Cvetlični valček (odlomek). Čeprav se na klasično glasbo ne spoznam kaj dosti, me je valček dobesedno prevzel. Ko sem ga prvič slišala, sem dobila občutek, kot da poslušam svojo najljubšo pesem. Mogoče je skladatelj v pesmi izrazil čustva, ki se hkrati kažejo tudi v meni ali pa je v njej značilni ruski temperament, ki me neznansko zanima. Odgovora ne poznam. Gotovo sem dobila še razlog več, da skladatelja in njegova dela malo bolje spoznam. Priložnost sem izkoristila prav za seminarsko nalogo. Že od nekdaj si želim spoznati Rusijo in njeno bogato kulturno zgodovino. Čajkovski je gotovo del nje.

1.2 SEMINARSKA NALOGA (vsebina)

V seminarski nalogi bom predstavila življenje Petra Iljiča Čajkovskega – življenje pred in med večjimi deli. Poleg bom vključila tudi nekaj najbolj poznanih skladateljevih del. In mnogo zanimivosti...

2. PETER ILJIČ ČAJKOVSKI

2.1 SKLADATELJEV ŽIVLJENEPIS

2.1.1 Življenjepis pred večjimi glasbenimi stvarjenji

Na Petra Iljača Čajkovskega je odločilno vplivalo okolje, v katerem je preživel prva leta življenja. Rodil se je 7. maja 1840 (–romantika-) v Votkinsku (danes Udmurtija) v Rusiji, nedaleč od močnega toka reke Kame. Njegov oče je bil uradnik, rudarski inženir, ukrajinskega rodu; z drugo ženo je imel šest otrok, med katerimi je bil drugi Peter. Skladateljeva mati Alexandre d'Assier, Francozinja po rodu, je bila lepa inteligentna in tenkočutna. Prav ona je bila Petrova prva učiteljica klavirja.

Kmalu je umrla za kolero, ki je razsajala po vzhodni Rusiji leta 1854, ko je bilo Petru komaj štirinajst let. Zanj je bil to strašen udarec, od katerega si je le težko in počasi opomogel. Morda je zaradi te manjkajoče ljubezni, izgubljenih materinskih rok (to je kasneje sam priznal) tako idealiziral ženske, da se je izogibal vsakega stika z njimi, jih postavljaj na nedosegljiv piedestal in postal homoseksualec.

Domači pouk klavirja je po materini smrti nadomestilo učenje pri Mariji Palčikovi, nekdanji tlačanki, ko se je družina preselila v Sankt Petersburg, pa pri Rudolfu Kundigerju. Po srednji šoli se je vpisal na pravno fakulteto in se potem zaposlil na ministrstvu za pravosodje. V srcu je mislil še vedno na glasbo in si goreče želel postati glasbenik, kot se je bil odločil dvanajst let po poslušanju Don Giovannija.

2.1.2 Življenjepis med ustvarjanjem glasbenih del

V takratni prestolnici Rusije je imel veliko priložnosti za obiskovanje baletnih ali opernih predstav, predvsem italijanskih. Nagonsko je čutil, da je njegovo področje instrumentalna in komorna glasba, mikalo pa ga je tudi gledališče. Ko so v Sankt Petersburgu na pobudo Antona Rubinsteina, ustanovili konservatorij, se je Čajkovski odpovedal službi in se vpisal na tečaj kompozicije, klavirja in flavte. Njegova profesorja sta bila Rubinstein in Zaremba. Pred tem je bil že napisal nekaj manjših skladb in valček, ki ga je ustvaril s štirinajstimi leti, leta 1854. Prevzemal je italijansko glasbo, spremljal gostujoče pevce na koncertih, obenem pa pisal opero in proučeval variacije, navdihujoč se pri Beethovnu in Brahmsu.

Njegove nadarjenosti pa ni spregledal Anton Rubinstein, ki ga je priporočil bratu Nikolaju, direktorju moskovskega konservatorija; ta je mlademu skladatelju zaupal pouk harmonije. Leta 1866 je bil torej Čajkovski v Moskvi in je začel zahajati v najboljšo družbo. Spoznal je tudi belgijsko pevko Desiree Artot, vendar je bila ljubezen do nje le platonska: Čajkovski je v zakonu videl le "temno" plat. Imel pa je zelo veliko uglednih prijateljev in svetovalcev, zato je lahko postal dirigent in leta 1868 je dirigiral plesne napisane za Vojvodo (odrsko delo Ostrovskega), v korist žrtev kolere.

Ob tej priložnosti se je seznanil s peterico, v kateri so bili Balakirev, Cui, Borodin, Rimski-Korsakov in Musorgski; pod vodstvom kritika Stasova so predstavljali elito petrogajvske glasbene družbe. Ti samouki so skušali ustvariti rusko narodno glasbo in so v tem močno nasprotovali Rubinstenu, ki je sicer skušal

reformirati rusko glasbo, vendar je bil pristaš opere v italijanskem ali nemškem slogu in si je prizadeval umestiti rusko gledališče v "evropsko" območje.

Zaradi stikov z uradnim svetom, povezanih z "zahodno" razlago njegovih del je postal Čajkovski mednarodni glasbenik, v nasprotju s pravo rusko glasbo. V resnici je narodna šola ob nastopu Čajkovskega razpadala in prav on je zbral glasbeno dediščino znamenite peterice. Kot Borodin je bil tudi on glasbenik meščanskih razumnikov, čeprav je bila njegova drža drugačna, v skladu z zgodovinskim položajem in novimi cilji tega družbenega razreda. Borodinovemu epskemu tonu je Čajkovski postavil nasproti osebni svet, sestavljen iz lirizma in drame, plod vrnitve k sentimentalnosti, neznan v junaškem času "meščanske revolucije".

Pozimi leta 1876 – 1877 je v njegovo življenje stopila bogata Nadežda von Micek, inteligentna in tenkočutna vdova, mati dvanajstih otrok. Radodarno se je posvetila Čajkovskovemu, na čigar težek položaj jo je opozoril Anton Rubinstein. Sprva je pri njem naročala skladbe, potem mu je nakazala letno rento, za katero je prosil skladatelj, da je lahko zadovoljil "posebna prijateljstva". Vse to je spremljal sporazum, da se nikoli ne bosta srečala: dvakrat sta se videla od daleč, vendar sta se delala, da se ne poznata. Čajkovski je tako lahko potoval, a o potovanjih jo je vedno obveščal. Stike sta imela le v pismih, iz katerih je bila razbrana skladateljeva nadvse senzibilna osebnost.

V tem času se je študentki Antonini Miljukovi posrečilo omožiti se z njim. To ga je privedlo na rob blaznosti: do zelo mlade žene je čutil le odpor. Skušal se je celo ubiti in se vrgel v Moskvo. Antonina je živela dolgo, zadnjih dvajset let pa je preživela v zavetišču. Svetovna slava je slabo vplivala na njegovo zasebno življenje.

Med potovanji je Čajkovski zložil mnogo del. Zanimati se je začel za religijo – pravoslavno bogoslužje. Mnogo del je bilo uspešnih. Skladateljeve moči so kmalu začele pojemati. Leta 1890 je začel iskati mir. 6. novembra 1893 je v Sankt Petersburgu umrl za kolero, ki jo je povzročila zastrupitev z arzenom. Nekateri namigujejo, da je skupina nekdanjih sošolcev zahtevala, naj naredi samomor, da bi se izognil pohujšanju zaradi domnevnega razmerja z nečakom, članom ruskega plemstva. Pokopali so ga na Tikvinskem pokopališču pri samostanu Aleksandra Nevskega v Sankt Peterburgu.

Stravinski je zapisal: »Bil je bolj ruski od nas vseh.«

2.2 SKLADATELJEVA DELA

ZAČETEK: S štiriindvajsetimi leti je ustvaril prvo pomembno delo: uverturo za *Nevihito (Groza)*, dramsko delo Aleksandra Ostrovskega, z uporabo ruskih ljudskih tem. Po izpiti na konservatoriju je na Schillerjevo besedilo napisal Odo radosti, ki ni požela uspeha.

2.2.1 Simfonije

Napisal je šest simfonij, ki jih delimo na dve skupini: na prve tri, napisane med letoma 1866 in 1875, in druge tri pol letu 1877 (loči ju čas zakona z nekdanjo učenko konservatorija, ki je trajal le tri mesece in zaradi katerega je skladatelj skoraj znorel. V prvih simfonijah se pojavlja lirična interpretacija podob narave in ljudskega življenja, v drugih pa čedalje pogosteje nastopajo psihološke prvine. Izstopa Četrta simfonija, ki izraža skladateljevo globoko misel: človek je prepuščen na milost in nemilost neizogibni usodi, ki je sovražna njegovemu hrepenjenju po sreči, zdaj ga prisili k sanjam, zdaj k razburljivim uspehom, zdaj spet k vdanosti v usodo.

- ♪ Simfonija št. 1 (v g-molu, Zimske sanje, 1866)
- ♪ Simfonija št. 2 (v c-molu, Maloruska, 1872)
- ♪ Simfonija št. 3 (v d-duru, Poljska, 1875)
- ♪ Simfonija št. 4 (v f-molu, 1877 – 1878)
- ♪ Simfonija št. 5 (v e-molu, 1888)
- ♪ Simfonija št. 6 (v b-molu, Patetična, 1893)

2.2.2 Baleti

Čajkovski je postal svetovno znan prav zaradi baletov.

- ♪ **LABODJE JEZERO** (rusko: Lebedinoe ozero) – premiera je bila leta 1877, v nizu kratkih skladb je skladatelj razvil obsežno melodiko, romantični in harmonično govorico, očitno neizčrpno ritmično raznolikost in poseben dar za instrumentalne odtenke: rezultat je vrsta vilinskih čarovnij. Delo je postalo znano šele po skladateljevi smrti in z njim tudi skladatelj sam – njegovo najbolj znano delo.
- ♪ **Trnuljčica** – ustvaril ga je med letoma 1888 in 1889, premiera je bila 1890
- ♪ **Hrestač** – balet z velikim melodičnim bogastvom, 1891 – 1892

2.2.3 Opere

Napisal je 10 oper. Pomembne so:

- ♪ **Rusalka** – lirična opera, ki so jo Cesarska gledališča zavrnila

- ♪ **Opričnik** – ruska folklor in liričnost na italijanski način nista vedno uravnovešeni, zelo jo je skritiziral član peterice Cui
- ♪ **EVGENIJ ONJEGIN (podnaslov: Lirični prizori v treh dejanjih)** – ustvarjal jo je med leti 1877 – 1888, premiera je bila 29. marca 1879 v Moskvi
- ♪ **PIKOVA DAMA** – po Puškinovi podlogi, 1890
- ♪ **Ivana Orleanska** – občinstvo ji je ploskalo, kritika pa jo je raztrgala
- ♪ **Mazeppa** – vzeta iz Puškinove pesmi Poltava
- ♪ **Kovač Vakula** – po uprizoritvi leta 1876 jo je večkrat prenovil in tudi spremenil naslov (zunaj Rusije je znana kot Kraljičnini čelji, Čerevičkij)

2.2.4 Koncerti

- ♪ **Koncert št. 1 v B-duru za klavir in orkester**
- ♪ **Koncert št. 2 v D-duru za violino**
- ♪ **Koncert št. 3 v G-duru za klavir in orkester**

2.2.5. Druga dela

- ♪ **uvertura za Romea in Julijo** – tematsko bogata in orkestrsko zelo barvita
- ♪ **Kvartet št. 1 v D-duru**
- ♪ **Italijanski Capriccio** – presenetljiva simfonična pesnitev, ki je dinamična in barvita
- ♪ **Slovanska koračnica**
- ♪ **Letni časi** – suita za klavir
- ♪ **Ples norcev** – solistična skladba za zbor in majhen orkester
- ♪ **Trio v a-molu** – čudovita komorna skladba, ki jo je posvetil prijatelju in zavetniku Nikolaju Rubinsteinu
- ♪ **Otroški suiti za klavir in glas**
- ♪ **Koncertna fantazija za klavir in orkester**

3. ZAKLJUČEK

3.1 MOJE UGOTOVITVE, MNENJE

Med pisanjem seminarske naloge, sem pridobila kar nekaj znanja na področju klasične glasbe. Ugotovila sem, da je večina skladateljev, tudi Čajkovski, v svojih delih razkrilo svoja čustva, ki pa so nam poslušalcem vseeno ostala delno zakrita. To sklepam predvsem iz tega, ker si vsak posameznik po soje razlaga glasbeno delo – vsak vidi v njem drugačno zgodbo, čeprav naj bi pomen ostal enak. Klasično glasbo dojemam predvsem kot nekakšne zgodbe z zelo čustveno vsebino. Lahko nas razžalosti ali pa polepša dan.

Čajkovski je bil človek na katerega je zelo vplivalo okolje. Želel se je prilagoditi razmeram, a mu to ni vedno uspevalo. Svoj neuspeh je skrival, a čustva so ga premagala – pokazal jih je v svojih delih. Čajkovski je nekoč dejal: »Obžalovanje preteklosti, upanje na prihodnost, večno nezadovoljstvo s sedanostjo, to je moje življenje.« Jasno nam je dal vedeti, da z življenjem ni bil zadovoljen. To ga je privedlo v skladanje del s psihološkimi prvinami. Zelo je hotel biti podoben Mozartu, ki je bil zanj največji skladatelj. Rad je pisal predvsem opere in balete, saj je hotel, da se dejanje odvija na odru in ne v prostoru za orkester. Imel je svoj slog – rad je pretiraval in poudarjal, uporabljal je italijansko liričnost. Med ostalimi skladatelji in kulturniki je bil izredno priljubljen, saj mu naročil za skladbe ni nikoli zmanjkalo. Njegova priljubljenost se kaže tudi v sodobnih časih. Nekatere glasbene skupine si za podlago skladb vzamejo prav njegove mojstrovine.

Mislím, da Čajkovski upravičeno sodi med "velike skladatelje". Njegova dela so svetovno znana in še danes mnogokrat zaigrana in uprizorjena.

4. LITERATURA

- Veliki skladatelji; francoska priredba Marie di Giorgio, Ljubljana: DZS, 1995
- Zgodovina glasbe: Karl H. Wörner, Ljubljana: DZS, 1992
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Skladatelj>